

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2018r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Joanna Andrzejak-Kruk

po rozpoznaniu w dniu 23 listopada 2018r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) SA z siedzibą w B.

przeciwko M. M.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 27 kwietnia 2018r.,

sygn. akt IX.C.1363/18

oddala apelację.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 25.05.2016r. w postępowaniu nakazowym powód (...) SA z siedzibą w B. wystąpił o zasądzenie od pozwanej M. M. kwoty 6.790,37zł z umownymi odsetkami za opóźnienie w wysokości czterokrotności kredytu lombardowego NBP od dnia 18.02.2016r. do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania według norm przepisanych. Roszczenie powód opierał na wekslu wystawionym przez pozwaną, która zobowiązała się w nim do zapłaty w dniu 17.02.2016r. kwoty 7.290,37zł, zaś po wezwaniu do wykupu weksła wpłaciła na rzecz powoda jedynie 500,-zł. Roszczenie w zakresie odsetek powód wywodził z kolei z treści łączącej strony umowy pożyczki.

Zarządzeniem z dnia 29.03.2018r. Przewodniczący stwierdził brak podstaw do wydania nakazu zapłaty i skierował sprawę do rozpoznania na rozprawie.

Pozwana nie stawiała się na rozprawę oraz nie złożyła odpowiedzi na pozew ani wyjaśnień.

Wyrokiem zaocznym z dnia 27.04.2018r., sygn. akt IX.C.1363/18 Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu oddalił powództwo.

Apelację od wyroku złożył powód, zaskarżając go w całości i zarzucając:

1) naruszenie art. 10 w zw. z art. 48 Prawa wekslowego i art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że ciężar dowodu w niniejszej sprawie spoczywał na stronie powodowej w sytuacji, gdy powództwo zostało oparte na podstawie weksla in blanco, a tym samym sprawa niniejsza nosiła charakter sprawy wekslowej powodując, iż obowiązek udowodnienia wad wypełnionego weksla, niezgodności z deklaracją wekslową czy też nieistnienia zobowiązania, bądź wykazania, iż

zobowiązanie to nie opiewa na kwotę wskazaną w treści weksla zgodnie z zawartym przez strony porozumieniem obarcza stronę pozwaną a nie powodową;

2) naruszenie przepisów postępowania, tj.:

- art. 232 k.p.c. poprzez działanie przez sąd orzekający za stronę pozwaną w sytuacji, gdy z treści tego przepisu wynika, iż w pierwszej kolejności to strona dowodzi swoich twierdzeń, a dopiero po wyczerpaniu środków dowodowych sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę, co nie oznacza, iż procedujący może prowadzić całe postępowanie dowodowe za jedną ze stron;

- art. 3 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. polegające na przyjęciu, że strona powodowa miała obowiązek przedstawienia już w pozwie faktów i dowodów mających znaczenie dla ewentualnych przyszłych zarzutów, które w sprawie mogła podnieść strona przeciwna, w szczególności mających znaczenie dla oceny ewentualnego zarzutu pozwanego nieistnienia bądź zawyżenia wierzytelności w sytuacji, gdy to strona pozwana była zobowiązana do przedstawienia dowodów w tym zakresie;

- art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. oraz art. 101 Prawa wekslowego poprzez nieuwzględnienie powództwa w wypadku, gdy powód oparł swoje roszczenie na przedstawionym do zapłaty, prawidłowo wypełnionym i ważnym dokumencie wekslowym, a pozwana nie złożyła skutecznych wniosków przeciwko żądaniu pozwu, a tym samym nie wskazała, że żądanie pozwu jest niezasadne.

W oparciu o te zarzuty powód domagał się zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie od pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych, ewentualnie uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Z uwagi na fakt, że Sąd Okręgowy nie przeprowadzał postępowania dowodowego, niniejsze uzasadnienie zawiera jedynie do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (art. 505¹³ § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie.

Nie były zasadne zarzuty naruszenia art. 6 k.c. w zw. z art. 10, art. 48 i art. 101 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936r. Prawo wekslowe (t.j. Dz.U. (...)), które powód wiązał z nieprawidłowym, jego zdaniem, rozłożeniem przez Sąd I instancji ciężaru dowodu w niniejszej sprawie. Powód opierał żądanie zasądzenia dochodzonej pozwem należności na wekslu własnym wystawionym przez pozwaną. Był to weksel in blanco (art. 10 Prawa wekslowego), służący zabezpieczeniu roszczeń powoda wynikających z zwartej przez strony w dniu 23.06.2015r. umowy pożyczki, który po wypowiedzeniu umowy pożyczki przez powoda został uzupełniony na kwotę 7.290,37zł.

Jak się przyjmuje, z chwilą wręczenia weksla in blanco dochodzi między wydającym a odbiorcą do zawarcia umowy skierowanej na powstanie zobowiązania wekslowego, natomiast zobowiązanie to (i odpowiadająca mu wierzytelność wekslowa) powstaje po uzupełnieniu dokumentu o elementy niezbędne do uznania go za weksel własny lub trasowany – z mocą wsteczną, tj. ze skutkiem prawnym od chwili wydania weksla (por. np. wyrok SN z 5.02.1998r., III CKN 342/97, publ. OSN 1998/9/141). Uzupełnienie weksla przez posiadacza niezgodnie z porozumieniem wekslowym, np. o kwotę wyższą niż pozwalało porozumienie, powoduje przy tym, że zobowiązanie wekslowe wystawcy weksla wprawdzie powstaje, ale ulega odpowiedniemu zredukowaniu – do wysokości kwoty mieszczącej się w upoważnieniu. Wystawca staje się więc zobowiązany wekslowo w granicach, w których tekst weksla odpowiada porozumieniu wekslowemu (por. wyroki SN: z 26.01.2001r., II CKN 25/00, publ. OSN 2001/7-8/117 i z 9.12.2004r., (...)).

Niewątpliwie prawidłowe jest stanowisko apelacji, że jeżeli powód potwierdza swe prawo dokumentem o cechach określonych w art. 101 Prawa wekslowego, to na pozwanym spoczywa ciężar udowodnienia zarzutów tamujących lub niweczących, wynikających ze stosunku podstawowego, jak również zarzutów związanych z wypełnieniem weksla

niezgodnie z porozumieniem wekslowym. Taki rozkład ciężaru dowodu wynika z ogólnej reguły wyrażonej w art. 6 k.c., a także art. 10 i 17 Prawa wekslowego. Ponieważ powód wywodzi swe roszczenie z faktu wystawienia na jego rzecz weksła własnego, powinien ten fakt udowodnić. Ze względu na zastrzeżone w Prawie wekslowym wymagania co do formy oraz uregulowania nadające wekslowi własnemu charakter papieru wartościowego (tj. ucieleśniające wiarygodność pieniężną remitenta i jego następców prawnych w dokumencie, tak że okazanie dokumentu jest nieodzowne dla jej realizacji) fakt ten może być wykazany tylko przez przedłożenie dokumentu weksła. Natomiast pozwany, mogący za pomocą podniesionych zarzutów doprowadzić do oddalenia powództwa, powinien udowodnić te właśnie zarzuty, w tym że roszczenie wierzyciela ze stosunku podstawowego w całości lub w części nie istnieje. Wydanie wierzycielowi weksła stwarza domniemanie istnienia, w chwili wydania, wiarygodności w wysokości sumy wekslowej i przesuwa w ten sposób ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, gdy tymczasem w braku weksła dowód istnienia i wysokości wiarygodności obciąża wierzyciela (tak: wyrok SN 18.11.1999r., I CKN 215/98, publ. OSN 2000/7-8/128; wyrok SN z 20.07.2008r., (...); uchwała SN z 7.01.1967r., III CZP 19/66, publ. OSN 1968/5/79; I. Heropolitańska. Prawo wekslowe i czekowe. Praktyczny komentarz, LEX 2011, kom. do art. 17 t. 7).

Wbrew jednak założeniom strony powodowej, Sąd I instancji nie przyjął odmiennego zapatrywania, w szczególności nie uznał, że powód – pomimo przedłożenia prawidłowo wypełnionego weksła własnego wystawionego przez pozwaną – powinien dodatkowo przedstawić jeszcze dowody mające na celu wykazanie, że wypełnił weksel in blanco zgodnie z porozumieniem wekslowym, a więc na kwotę odpowiadającą zadłużeniu pozwanej z tytułu wypowiedzianej umowy pożyczki. Na s. 7 uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd I instancji przywołał przeciw poglądy orzecznictwa odpowiadające stanowisku powoda, jak również podkreślił, że względem remitenta można powołać się na okoliczności wynikające ze stosunku podstawowego będącego przyczyną wystawienia weksła oraz wykazywać, że weksel został wypełniony przez wierzyciela niezgodnie z zawartym przez strony porozumieniem. Co istotne, Sąd I instancji nie oddalił powództwa, gdyż uznał, że powód nie wykazał faktu uzupełnienia weksła in blanco zgodnie z porozumieniem wekslowym, nie zanegował ponadto faktu zawarcia przez strony umowy pożyczki. Sąd przeanalizował jedynie dostarczony mu przez powoda materiał związany z przedmiotową umową i na tej podstawie poczynił ustalenia, których prawidłowość nie była kwestionowana w apelacji (pomimo zgłoszenia zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.), a w świetle których ocenił, że umowa pożyczki zawierała tzw. klauzule abuzywne (niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., za które uznał pkt 7.2 dotyczący kosztów ubezpieczenia pożyczki oraz pkt 11.2.b dotyczący kosztów windykacji) oraz dodatkowo nierzetelnie naliczono koszty windykacji. W żadnym razie nie można uznać, aby odniesienie się przez Sąd I instancji do dostępnych mu dowodów stanowiło – w zakresie stanu faktycznego – „przerzucenie ciężaru dowodu” odnośnie do stosunku podstawowego na stronę powodową. Na sądzie zawsze spoczywa ponadto obowiązek prawnomaterialnej oceny dochodzonego roszczenia, niezależnie od zarzutów zgłaszanych w tym zakresie przez stronę przeciwną (lub ich braku). W rozpoznawanym przypadku, jak słusznie podkreślił Sąd I instancji, zbadanie postanowień umowy pożyczki, pomimo braku aktywności pozwanej, było zaś uzasadnione statusem pozwanej, która w relacji z powodem występowała jako konsument w rozumieniu art. 22¹ k.c., a więc podmiot korzystający ze szczególnej ochrony.

Sąd I instancji nie dopuścił się ponadto zarzucanego w apelacji naruszenia art. 3 i art. 232 k.p.c. Po pierwsze, w świetle art. 232 zd. 2 k.p.c. nie jest uprawione twierdzenie, że sąd może dopuścić dowód z urzędu dopiero po wyczerpaniu środków dowodowych wskazanych przez strony (powołany przepis nie zawiera takiego zastrzeżenia). Po drugie, w niniejszej sprawie Sąd I instancji w istocie nie przeprowadził dowodów z urzędu, a jedynie na etapie rozpoznawania sprawy w postępowaniu nakazowym zobowiązał powoda do złożenia umowy, na zabezpieczenie której został wystawiony weksel, oraz przedstawienia wyjaśnień dotyczących sumy wekslowej – pod rygorem odmowy wydania nakazu zapłaty i skierowania sprawy na rozprawę (por. zarządzenie Przewodniczącego z 21.12.2017r. – k.22). Jak należy zakładać, powyższe wezwanie było konsekwencją powzięcia przez Sąd I instancji wątpliwości odnośnie do treści weksła (art. 485 § 2 k.p.c.), które ostatecznie, po zapoznaniu się z wyjaśnieniami i dowodami przedstawionymi przez powoda, skutkowały uznaniem braku podstaw do wydania nakazu zapłaty i wyznaczeniem rozprawy (art. 486 § 1 k.p.c.). Sąd I instancji uznał tym samym, że w postępowaniu nakazowym nie może ograniczać się wyłącznie do

zbadania formalnej prawidłowości weksla, a więc ustalenia, czy jest to weksel ważny w rozumieniu przepisów Prawa wekslowego.

W apelacji nie negowano tego stanowiska i nie podniesiono żadnych zarzutów dotyczących ewentualnych uchybień związanych ze stosowaniem przepisów o postępowaniu nakazowym. Warto przy tym zauważyć, że przyjęta przez Sąd I instancji wykładnia art. 485 § 2 k.p.c. i art. 486 § 1 k.p.c. uwzględnia uregulowania prawa unijnego, w szczególności art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady (...) z dnia 5.04.1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.U.E.L. (...)), zgodnie z którym zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami. W wyroku z dnia 13.09.2018r., (...) stwierdził przy tym, że art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady (...) należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym takim, jak będące przedmiotem postępowania głównego (czyli przepisom art. 485 § 2 i nas. k.p.c.), pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wiarygodności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania prawa, które konsument opiera na tej dyrektywie. W uzasadnieniu wyroku ETS wyjaśnił, że sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowy wchodzącej w zakres zastosowania dyrektywy (...) mają nieuczciwy charakter, zaś skuteczna ochrona praw przyznanych konsumentom w dyrektywie może zostać zagwarantowana jedynie pod warunkiem, by krajowe prawo procesowe umożliwiło taką kontrolę. Jeżeli, tak jak w przypadku polskiej procedury cywilnej, kontrola jest przeprowadzana na skutek wniesienia przez konsumenta zarzutów od nakazu zapłaty, to zasady proceduralne przewidziane w prawie krajowym nie mogą prowadzić do powstania znacznego ryzyka, że zainteresowani konsumenci zarzutów takich nie wniosą. W procedurze polskiej takie ryzyko istnieje, gdyż wykonanie prawa do wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty jest uzależnione od spełnienia wyjątkowo restrykcyjnych przesłanek, związanych z krótkim terminem i wymogami tego pisma (przy jednoczesnej ograniczonej treści pozwu i niepełnym charakterze zawartych tam informacji), a także wysoką opłatą sądową. Według Trybunału rzeczą sądu krajowego jest natomiast ocena, czy art. 486 § 1 k.p.c. jest przepisem stanowiącym ramy do dokonania oceny przestrzegania obowiązków wynikających z dyrektywy (...).

Nie doszło wreszcie do naruszenia przez Sąd I instancji art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż przepis ten (regulujący wymogi formalne pozwu) przede wszystkim w ogóle nie stanowił podstawy zaskarżonego wyroku. Sąd I instancji nie przyjął także, że powód powinien przedstawić w pozwie „informacje o jednostce fakty i dowody mające znaczenie dla ewentualnych przysyłanych zarzutów, które w sprawie mogła podnieść strona przeciwna, w szczególności mających znaczenie dla oceny ewentualnego zarzutu pozwanego nieistnienia bądź zawyżenia wiarygodności”. Jak już zostało to wyjaśnione, Sąd – z uwagi na szczególnie status pozwanej – już na etapie postępowania nakazowego dokonał kontroli treści weksla w celu zapewnienia ochrony praw pozwanej jako konsumenta, a następnie skierował sprawę do rozpoznania na rozprawie, gdzie przeprowadził dowód z dokumentów dostarczonych przez powoda i ocenił postanowienia umowy pożyczki pod kątem art. 385¹ § 1 k.c. Wymaga podkreślenia, że w apelacji nie przedstawiono żadnych argumentów mających na celu podważenie tej oceny, poprzestając na zarzutach o charakterze formalnym oraz związanych z rozkładem ciężaru dowodu, które okazały się nietrafne.

Jeżeli zatem Sąd I instancji uznał, że wskazane wyżej postanowienia dotyczące kosztów ubezpieczenia pożyczki oraz kosztów windykacji stanowiły klauzule abuzywne i nie wiązały pozwanej (art. 385¹ § 1 i 2 k.c.), a w konsekwencji jej zobowiązanie z tytułu umowy opiewało na kwotę 2.905,37zł (wraz z odsetkami i kosztami wezwania), to przy ustaleniu, że po wypowiedzeniu umowy pozwana uiściła na rzecz powoda kwotę 3.815,-zł, w zaskarżonym wyroku Sąd prawidłowo oddalił powództwo.

W tym stanie rzeczy i na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił apelację powoda jako bezzasadną.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk